

«BIBLIJSKE ZNANOSTI DANAS»

**XXX. međunarodni znanstveni simpozij profesora teologije
Đakovo, 19. - 20. travnja 2006.**

U organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu održan je 19. i 20. travnja u prostorima Središnje biskupijske i fakultetske knjižnice u Đakovu XXX. međunarodni znanstveni simpozij profesora teologije na temu »Biblijske znanosti danas«. Domaćin Simpozija, koji se tradicionalno održava svake godine u pouskrsnom tjednu, bio je ove godine Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Đakovo je ove godine izabrano za domaćina Simpozija poradi jubileja 200. obljetnice Bogoslovnoga sjemeništa i teološkoga učilišta – danas Katoličkoga bogoslovnog fakulteta.

Tema teološkog simpozija »Biblijske znanost danas« privukla je stotinjak dekana, prodekana, profesora i profesorica s Katoličkih bogoslovnih fakulteta i crkvenih visokoškolskih ustanova hrvatskoga govornog područja, iz Hrvatske i inozemstva. U ime odsutnoga biskupa đakovačkoga i srijemskog i velikog kancelara KBF-a u Đakovu, dr. Marina Srakića, dobrodošlicu teolozima poželio je pomoćni biskup đakovački i srijemski, generalni vikar i veliki vicekancelar KBF-a u Đakovu, dr. Đuro Hranić, također i u ime Biskupijskoga povjerenstva za obilježavanje ovogodišnje 200. obljetnice filozofsko-teološkoga studija i Bogoslovnoga sjemeništa u Đakovu. Govoreći o temi Simpozija, biskup Hranić je rekao: »Žele li Crkva i teologija ostati vjerne principu utjelovljenja, potrebno je da teolozi budu dobri poznavatelji razvoja biblijske teologije te da je prate, aktualiziraju i produbljuju.«

U ime prof. dr. Gordane Kralik, rektorice Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, pozdravno slovo sudionicima uputio je prof. dr. Dražen Barković, prorektor za znanost i tehnologije Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, redoviti profesor Ekonomskoga fakulteta. Prof. dr. Barković je rekao da Sveučilište J. J.

Strossmayera, vjerno svojoj zadaći, savjesno proširuje znanje i za njega društveno odgovara. Stoga ono treba stvarnu slobodu, aktivno učešće svih sveučilišnih sastavnica na postojanju i djelovanju Sveučilišta, kao i potporu sa strane. Istaknuo je pozitivnost pridruženja Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu članicama Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, što omogućuje da Fakultet zamahom svoga duha potiče »na pronalaženje novih putova i na očuvanje vrijednosti, istovremeno, kako bi se stalo na put zarobljavanju čovjeka i njegovom žrtvovanju ekonomskim interesima«.

Sudionike znanstvenog skupa pozdravio je i prof. dr. Nikola Dogan, dekan KBF-a u Đakovu. Govoreći o KBF-u u Đakovu, koji će 4. lipnja proslaviti prvi rođendan, dr. Dogan je prikazao ustroj i rad Fakulteta na kojemu trenutno studiraju 194 studenta i studentice. »Sveučilište u Osijeku nas je rado prihvatilo i puno nam pomoglo i često nam stoji na raspolaganju, na čemu iskreno zahvaljujemo«, zaključio je prof. dr. Dogan. U ime prof. dr. Tomislava Zdenka Tenšeka, dekana KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, XXX. međunarodni znanstveni simpozij profesora teologije u Đakovu otvorenim je proglasio doc. dr. Tonči Matulić, prodekan za znanost KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, naglasivši da su upravo biblijske znanosti »duša teologije«. »Vidjet ćemo s čime će nas bibličari, ali i ostale kolege teolozi, koji će ovdje pred nama javno promišljati, obradovati i osvežiti jer govorimo o biblijskim znanostima u sadašnjem trenutku«, rekao je doc. dr. Matulić.

U prvom referatu prijepodnevnoga dijela prvoga dana Simpozija na temu »Biblijska znanost – ‘Duša’ teologije ili rubna znanost?«, dr. Ivan Dugandžić je naglasio značaj Biblije, Svetog pisma, kao temelja i izvorišta teološke misli, dok je dr. Anto Popović razlagao suvremene metode i pristupe interpretiranja Biblije, koji omogućuju njezino kvalitetno i primjereno razumijevanje. Izložena su i tri koreferata: dr. Božo Lujčić je ukazao na višeznačnost i višeslojnost sadržanu u biblijskom govoru o očekivanom Mesiji; dr. Mario Cifrak je u svome koreferatu prikazao kriterije pomoću kojih se danas iz poukrsnog navještaja kršćanske zajednice, koji se ponajviše temelji na njezinom iskustvu Krista kao živoga i uskrsloga, rekonstruirao tzv. »Povijesni Isus«; a u trećem koreferatu, o biblijskoj »Apokaliptici«, dr. Nikola Hohnjec je ukazao na njezinu bit i smisao, osvrnuvši se i na njezinu uporabu i krivu uporabu ne samo u pojedinim sljedbama apokaliptičkih nadahnuća, nego i u masovnoj komercijalnoj eksploataciji, primjerice u filmskoj industriji.

U poslijepodnevnom dijelu prvoga dana Simpozija sudionici su u okviru kulturološko-rekreativnog dijela programa posjetili najprije marijansko svetište u Aljmašu, na Dunavu, gdje im je dobrodošlicu i gostoprimstvo iskazao vlč. Ante Markić, začasni kanonik, župnik i upravitelj svetišta Gospe od Utočišta, a potom i Osijek, gdje im je domaćin bio vlč. Ivan Vidaković, župnik i dekan Osječkoga istočnog dekanata. U Osijeku su, među ostalim, posjetili Tvrđu i upoznali se, zahvaljujući dekanu Vidakoviću, s poviješću najstarije župne crkve u Osijeku – crkve Sv. Mihaela. Prošavši osječkom šetnicom uz Dravu, posjetili su i središnju osječku crkvu Sv. Petra i Pavla, gdje ih je dočekaao vlč. Adam Bernatović, župnik i dekan Osječkoga zapadnog dekanata. Nakon hodočasničkog i kulturološkog programa u Aljmašu je navečer uslijedila zajednička večera u Duhovno-rekreacijskom centru »Emaus«.

Interdisciplinarni pristup

Drugoga dana Simpozija, u četvrtak, 20. travnja, uslijedili su jedan referat i tri koreferata. U svome referatu na temu »Sveto pismo u životu Crkve« mr. Marko Tomić je naglasio da se ni u ovom pokoncilskom razdoblju još uvijek ne može dati ocjena da je Biblija zadovoljavajuće prisutna u vjerničkom životu i da ona već stoga premalo oblikuje stvarni život kršćana i ne usklađuje ga dostatno s evanđeoskim načelima. O Bibliji u dogmatskom sustavu teologije govorio je dr. Marinko Vidović, polazeći od suvremenog razumijevanja pojma dogme i njene ugniježđenosti u kontekst njezinoga vremena, te razmatrajući pitanje koliko se u istraživanju i navještanju Biblije ona interpretira uistinu kakva ona jest, a koliko se selektivnom uporabom citata (zlo)rabi u svrhu potkrepljivanja vlastitih teza i mišljenja.

Dr. Josip Grbac je kreativno promišljao na temu »Biblija i moralna teologija«, ukazavši na doprinos biblijske egzegeze moralnoj teologiji, na slojevitost i kulturološku uvjetovanost »biblijskog morala«, odnosno »biblijskih morala«, istovremeno nastojeći ocrtati primjereni, moralno-teološki legitimni raspon između ekstremne relativizacije svih normi na jednoj strani i krutog, čovjekovim (ne)moćima neprimjerenoga idealiziranoga i zapravo frustrirajućega morala na drugoj strani. O Bibliji u ekumenskom i međureligijskom kontekstu govorio je dr. Karlo Višaticki, dotaknuvši, među ostalim, i sporove oko kanona Svetoga pisma, odnosno (ne)uvrštavanja pojedinih biblijskih knjiga u svetopisamske kanoane različitih kršćanskih Crkava i židovstva. Konstatirajući da i u islamu Kur'an

priznaje kršćanstvo kao »religiju Knjige«, ocijenio je ipak da Biblija više povezuje negoli dijeli kršćane i pripadnike različitih religija. Dr. Mladen Horvat je, na poslijetku, koristeći se suvremenom tehnologijom, vrlo dojmljivo demonstrirao praktično korištenje suvremenih medija i tehnike u istraživanju, prezentaciji i nastavi Biblije.

U raspravama nakon blokova referata i koreferata, a osobito u završnoj raspravi na temu »Biblijske znanosti danas«, i drugi su sudionici pitanjima i prinosima dali svoj obol osvjetljavanju razlaganih pitanja i upotpunili spektar razmatranih sadržaja. U dijelu rada Simpozija sudjelovali su i predstavnici Hrvatskog biblijskog društva i pripadnici drugih kršćanskih konfesija. Najavljeno je također da će KBF u Đakovu 1. prosinca 2006. godine organizirati znanstveni simpozij prigodom 175. obljetnice prvoga hrvatskoga tiskanog prijevoda Biblije (1831.-2006.). Radu Simpozija, kojega je - u suradnji s domaćinom, Katoličkim bogoslovnim fakultetom u Đakovu - koordinirao i organizacijski pripremio tajnik simpozija dr. Jure Zečević, predsjedali su naizmjenično dekani i prodekani visokoškolskih teoloških ustanova Crkve u Hrvata. Sudionicima Simpozija se obratio i dr. Tomo Vukšić, profesor na Vrhbosanskoj teologiji u Sarajevu, ukratko im predstavivši okolnosti, sadržaj i značaj »Osnovnog ugovora između Svete Stolice i Bosne i Hercegovine«, koji je potpisan dan ranije, 19. travnja 2006. godine, na godišnjicu izbora pape Benedikta XVI.

Pred izazovima današnje gnoze

Simpozij je zatvorio prof. dr. Tomislav Zdenko Tenšek, dekan KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, koji se u svome završnom govoru, između ostaloga, osvrnuo i na aktualni trenutak: »Doći će vrijeme kad ljudi neće podnositi zdrava nauka, nego će sebi po vlastitim požudama nagomilavati učitelje kako im godi ušima; od istine će uho odvrćati, a bajkama se priklanjati« (2 Tim 4, 3-4). Ova riječ Pisma – naročito naglasak na požudi za učenjima kako godi ušima – u naše se vrijeme pojavljuje na nov i spektakularan način. Upravo u vrijeme kad slavimo muku, smrt i uskrsnuće Spasiteljevo, milijuni ljudi zavedeni su vještim manipuliranjem drevnim legendama, prema kojima Isus iz Nazareta, zapravo, nikad nije razapet niti uskrsnuo. Izdaja se tumači kao dobro djelo Isusova učenika Jude koji je tim činom u stvari učinio dobro djelo jer inače Isus ne bi bio uhićen ni osuđen. Tako se daje velik publicitet Judinoj izdaji, a u stvari je riječ o suvremenoj izdaji medijskoga tipa. Iznova se Krista prodaje, ovaj put ne za trideset srebrnjaka već za milijune dolara preko izdavačkih kuća i knjižara... Teško da

će tko zaustaviti ovu lavinu koja je pokrenuta. Štoviše, već se govori o daljnjem uspjehu filma koji će se o svemu tome snimati.

Kao ljudi vjere i teološke formacije, znamo za apokrifna evanđelja po Tomi, Filipu, Judi. Ti se spisi sada predstavljaju kao senzacionalna otkrića, a poznati su, bilo cjelovito ili djelomično, već odavna. Na tim maštovitim i romaniziranim spisima, napisanima tijekom II. i III. stoljeća, i najžešći kritičari kršćanstva nikada, do danas, nisu smatrali da je moguće graditi povijest. Tumačiti Isusovu muku i smrt na temelju spisa nastalih u II. i III. stoljeću slično je kao kad bi netko prije nekoliko stoljeća želio rekonstruirati ovu našu povijest na temelju romana koji su napisani u ovo naše vrijeme.

Čudnovata dvosmislenost interpretacije ovih spisa naročito je u tome što se oni koriste kako bi protumačili baš suprotno od onoga što su ti spisi imali namjeru. Kako znamo, to su spisi gnostičke književnosti. Za *gnozu* ovaj naš materijalni svijet je privid, djelo zloga ili 'nižega boga'. Krist nije umro na križu. Nije to ni mogao jer nije nikad uzeo ljudsko tijelo, osim prividno jer bi to bilo nedostojno Boga, kako je smatrao *doketizam*. Ako u jednom od tih spisa, o kojem se u posljednje vrijeme digla tolika medijska pompa, sam Isus naređuje Judi da ga izda, onda je to zato da se svojom smrću božanski duh konačno oslobodi ovojnice tijela i vrati u nebo. To je tipična gnostička tema. Ima ih još. Primjerice, žena će se osloboditi samo ako se «ženski princip» (*thelus*) koji se u nju nastanio, preoblikuje u muški princip, tj. prestane biti žena. Izokretanje stvarnosti: žensko postaje muško, izdaja postaje vjernost, zemlja i materija su privid, duhovno je stvarno, sve to usmjereno je jednom cilju: budući da je ovaj materijalni svijet privid, njime je moguće manipulirati i koristiti ga za vlastiti užitak, bez ikakvih sankcija.

Smiješno je da danas ima ljudi koji misle u tim spisima pronaći uzdignuće ženskoga principa, seksualnosti, punog i nezabranjenog uživanja ovoga materijalnog svijeta, a sve to u polemici sa službenom Crkvom koja da je, manihejskim duhom, sve te zabrane nametnula! Slične dvosmislenosti primjećujemo i u nauci o reinkarnaciji. Prisutna u orijentalnim religijama kao kazna za prethodno učinjene krivnje i kao nešto čemu treba stati na kraj svim silama, reinkarnaciju se u zapadnom svijetu promatra kao izuzetnu mogućnost povratka u beskrajno uživanje života u ovom svijetu.

Stvari su to koje ne bi zavrijedile da ih se spominje u ovo uskršno vrijeme, na ovom mjestu i ovom prilikom. Ali ne možemo dopustiti da se šutnja vjernika zamijeni zabunom, te da dobru vjeru (ili pak naivnost?) milijuna ljudi mediji tako grubo manipuliraju, a mi da ne dignemo glas prosvjeda, ne samo u ime vjere, već i u ime dobrog ukusa i zdrave pameti. Ostavimo ove fantazije po strani. Recimo tek da sve one imaju jedno zajedničko tumačenje: u vremenu smo medija, a medije više od istine zanima novost i senzacija.

Tema ovogodišnjega znanstvenog simpozija „*Biblijske znanosti danas*“ ima upravo zato u suvremenom svijetu izuzetno značenje. Izbor teme svjedoči i o aktualnosti teme za ovo naše područje. Suočena s duhom vremena, teologija ima zadaću razlučiti duh vremena od Duha Kristova. Crkva je već u prvim stoljećima utvrđivanjem kanona svetih knjiga željela odgovoriti na duh vremena koji je tražio prilagodbu svetih knjiga onovremenom religioznom i filozofskom duhu vremena kada je prijetila opasnost da se otajstvo Božje ljubavi prema čovjeku, naročito utjelovljenje i otkupljenje, prilagodi ljudskim interesima te da se spasenje čovjeka protumači kao čovjekovo djelo, a ne djelo Boga koji je čovjekom postao kako bi čovjeku ponudio život po mjeri Boga, a ne po mjeri čovjeka. Zato je Sveto pismo koje je Crkva tijekom prvih stoljeća kanonizirala bilo mjerilo teološkog razmišljanja, dogmatskih izričaja, duhovnoga života u živom, naročito liturgijskome kontekstu vjere.

Sveti su oci ne samo autentični tumači Svetog pisma – poznati su brojni njihovi komentari i tumačenja svih knjiga Svetoga pisma obaju Zavjeta – već i zauzeti teolozi za razumijevanje smisla Svetog pisma. Njihove interpretacije ostaju i danas mjerodavne i za usmjerenja biblijskog shvaćanja svih područja kako znanstvene, tako i pastoralne teologije. Ovaj simpozij želio je ukazati na to bogatstvo u suvremenoj kulturi i teologiji. Istovremeno, propitkivanjem uloge biblijskih znanosti danas, bogatstva na području svetopisamske teologije i egzegeze, željeli smo, za život Crkve i za kulturu suvremenoga čovjeka, ponuditi odgovor na suvremene pokušaje manipulacije Svetim pismom. Zahvaljujem organizatorima ovoga skupa, predavačima, domaćinu, kao i svim sudionicima. Svojim zalaganjem, znanstvenom akribijom i pastoralnom zauzetošću te aktivnim sudjelovanjem svi ste vi pridonijeli ovom značajnom teološkom druženju, čime ste pokazali sluh za trajnu teološku formaciju. Hvala svima.“

Jure Zečević
Snježana Kraljević